

Teapeutisk samfunn for misbrukere

George De Leon, red

Det terapeutiske samfunn

Teori, modell, metoder. 446 s.

Oslo: Universitetsforlaget. Pris NOK 398

ISBN 82-15-00266-8

Amerikaneren George De Leon har vært en sentral person i forbindelse med de såkalte hierarkiske terapeutiske samfunn for narkomane som ble utviklet i slutten av 1950-tallet i USA med Synanon som pionerinstitusjonen. I motsetning til de terapeutiske samfunn som ble utviklet innfor psykiatrien (Main, Maxwell Jones, Thomstad) og som brukte psykodynamisk individual-, gruppe- og familiepsykoterapi, baserte de terapeutiske samfunn for misbrukere seg i stor grad på selvhjelpsmodellen. I Norge har rusmisbrukere vært behandlet i begge typer terapeutiske samfunn. For tiden er det bare seks hierarkiske terapeutiske samfunn i Norge.

Det er her man har tatt initiativet til å oversette denne omfattende, grundige og detaljerte gjennomgangen av teori, modell og behandlingsmetoder til det terapeutiske samfunn. Boken egner seg som en basis innføringsbok både for stab og beboere. Her får man en omfattende redegjørelse for hele konseptet, dets normer og verdier, hvordan man tenker seg at misbruket kan påvirkes gjennom å leve lenge i dette fellesskap, hva som forventes av beboere og behandlere, hvilke terapeutiske intervensjoner man har hatt gode erfaringer med, hvordan de skal utføres, osv. Selvsagt er mye preget av at forfatterens erfaringer er fra USA, men Dag Furuholmen har tilføyd mange relevante og godt formulerte norske modifikasjoner.

Som *eneste* lærebok for staben er den imidlertid ikke å anbefale. Det drøftes for lite hvilke problemer staben kan møte i arbeidet med å opprettholde f.eks. struktur, rasjonell autoritet, empati og lavt aggresjonsnivå, som kan undergrave det terapeutiske arbeidet. Leseren får heller ikke noe inntrykk av den voldsomme provokasjonen det er på egen person å arbeide i et slikt samfunn. Irrasjonelle faktorer i terapeut-pasient-forholdet som overføring og motoverføring er ikke nevnt. Forfatteren unngår helt å ta ordet psykopati i sin munn, og drøfter heller ikke faremomentene ved at antisosiale og narsissistiske beboere

(og stab) kan misbruke modellen gjennom å utnytte eller manipulere sine medbeboere. Slike personer kan stortrives i terapeutiske samfunn, men uten å forandre seg noe. Det er også synd at man ikke har tatt med et kapittel om den norske forskningen om terapeutiske samfunn, når boken er ment å skulle ha en

så sentral plass i utdanningen. Jeg vil ubeskjeden foreslå (1). Gjennomgangen er dessverre summarisk og ukritisk positiv, og kan komme til å bidra til at nye stabsmedlemmer får en urealistisk forventning til resultatene. Effektforskningen er fortsatt mangelfull, og er derfor en utfordring til det norske. Ideen om et terapeutisk heldøgns bofellesskap der deltakernes problemer først får «spille seg ut», men deretter blir gjensstand for terapeutisk bearbeiding, er en idé som fortsatt fascinerer. Problemet er at det er lettere å legge opp til at problemene viser seg, enn det er å bearbeide dem terapeutisk. Det krever en meget høy grad av profesjonalitet, noe initiativet til å få denne boken oversatt, forhåpentligvis er et uttrykk for.

Per Vaglum

Institutt for medisinske atferdsfag
Universitetet i Oslo

Litteratur

1. Ravndal E, Vaglum P. Why do drug abusers leave the therapeutic community? Problems with attachment and identification in a hierarchical therapeutic community. *Nordic J Psychiatry* 1994; 48: 4–55.

Misbrukere med flere psykiske lidelser

Reidun Evjen, Tone Øiern, Knut Boe Kielland, red

Dobbelt opp

Om psykiske lidelser og rusmisbruk. 240 s.

Oslo: Universitetsforlaget, 2003.

Pris NOK 289

ISBN 82-150-0314-1

Det kom som en overraskelse på de fleste i rusbehandlingsfeltet da man i begynnelsen av 80-årene kunne påvise at alkohol- og stoffmisbrukere i behandling ofte hadde veldefinerte psykiatriske lidelser (som f.eks. schizofreni,

sosial fobi og alvorlig depresjon) i tillegg til misbruket – lidelser som det fantes effektive psykiatriske behandlingsmetoder for. Senere ble det også påvist at en av våre mest utsatte grupper nettopp er mennesker med alvorlige psykiske lidelser og rusmisbruk i kombinasjon. Og det er ikke slik at de andre lidelsene nødvendigvis forsvinner om misbrukeren ble edru. Behandlingen må derfor rettes mot misbruket og de psykiske lidelsene samtidig, noe som stiller store krav til behandlernes kompetanse og samarbeidsvilje på tvers av ulike hjelpeinstanser. Det har tatt lang tid for rusbehandlingsfeltet å ta innover seg denne erkennelsen, men nå er den der. Det er viktig at den kunnskap og kliniske erfaring som foreligger om denne dobbeltdiagnosegruppen blir kjent og

brukt av alle fagfolk i sosialvesen og psykiatri. Det er derfor svært gledelig at denne boken kommer nå. På en innsiktfull, klok, kunnskapsrik, klinisk erfaren og reflektert måte gjennomgår forfatterne det som er nødvendig som en innføring for alle som skal arbeide i feltet. Begreper, historikk, diagnostikk, behandlingserfaringer og etiske avveininger behandles på en kritisk og udogmatisk måte. Det klarlegges også hvilket ansvar som ligger på kommunalt og samfunnsnivå. En styrke ved boken er også at det trekkes inn nordiske erfaringer der dette er relevant, og forskningslitteraturen gjennomgås på en måte som får frem akkurat hovedpoengene. Forfatterne er realistiske i sin omtale av hva man kan vente seg av behandlingsresultater, men formidler samtidig en interesse og omsorg for disse pasientene. Den kortfattede omtalen av de ulike tiltak som nå er i gang i Norge, er verdifull for kommuner som ennå ikke er kommet i gang. Slik kan altså kunnskap og erfaring fra et meget komplisert felt formidles, og forfatternes kombinasjon av sosionom, lege og journalist har utvilsomt vært vellykket.

Per Vaglum

Institutt for medisinske atferdsfag
Universitetet i Oslo

Grunnleggende om positronemisjonstomografi

Peter E. Valk, Dale L. Bailey, David W.

Townsend, Michael N. Maisey, red

Positron emission tomography

Basic science and clinical practice. 884 s, tab, ill.

London: Springer, 2003. Pris GBP 115

ISBN 1-85233-485-1

I motsetning til de strukturelle avbildningsteknikkene computertomografi (CT) og magnetisk resonanstomografi (MR) er positronemisjonstomografi (PET) en funksjonell avbildningsteknikk. Om ønskelig kan patofysiologiske og biokjemiske egenskaper kvantifiseres in vivo. Denne læreboken er skrevet for å gi medisinerne en dyp og bred bakgrunn i PET. Både onkologer, kardiologer, pediatere, nevrologer, geriatere, infeksjonsmedisinere, radiologer og nukleærmedisinere vil ha stor nytte av utvalgte kapitler.

I hvert kapittel omtales et logisk klart avgrenset fagområde med en avsluttende konklusjon. De er skrevet av ledende eksperter på området. Det er rikelig med sentrale og gode referanser og språket er enkelt og presist. Det er rikelig med gode illustrasjoner og de ordinære PET-CT bildene og de parametriske PET-bildene er gjengitt i farger, som i virkeligheten. Layouten er god og det er god papirkvalitet og innbinding.

Den første delen omtaler alle viktige sider av den grunnleggende PET og PET-

CT teknologien på en presis og klar måte. Bl.a. gis en historisk oversikt av maskinens utviklingen og viser hvorfor tiden nå er moden for PET i Norge. Spesielt aktuelt er kapitlet som omtaler PET-CT skanneren. I den nye fusjonsskanneren avbildes nøyaktig samme snitt av vevsstruktur med ordinær CT og vevsfunksjon med PET. I mange kliniske anvendelser er denne koblingen avgjørende for å få høy sensitivitet og spesifisitet.

De neste delene omtaler kliniske anvendelser av skannerne innen sentralnervesystemet, hjerte-lungesystemet, onkologi, infeksjonssykdommer og pediatri. Fremstillingene er omfattende og grundige. Det gis viktige grunnlag for å avgjøre om en PET-undersøkelse er til hjelp i diagnostikk eller i oppfølging. Helt korrekt påpekes behovet for fusjon mellom PET og MR-bilder i sentralnervesystemet. Deretter omtales PETs rolle i utviklingen av nye medikamenter og i genterapi. For de uinnvidde og interesserte er dette spennende lesning. Siste del går inn på kostnytte-vurderinger av PET i medisinsk virksomhet.

Deler av boken bør være obligatorisk lesing for alle innen de berørte fagfeltene. CT, MR og PET alene eller i kombinasjon vil forbli sentrale verktøy i dette århundrets medisinske fremskritt. Det er nedslående for den diagnostiske og terapeutiske kvaliteten at den første PET-skanneren for kommersielt bruk ennå ikke er anskaffet i Norge.

Torfinn Taxt

Radiologisk avdeling
Haukeland Universitetssykehus

Arbeidsfysiologi på internasjonalt nivå

Per-Olof Åstrand, Kåre Rodahl, Hans A. Dahl,
Sigmund B. Strømme, red

Textbook of work physiology

Physiological Bases of Exercise. 650 s, tab, ill.
Leeds: Human Kinetics, 2003. Pris NOK 854
ISBN 0-7360-0140-9

Skandinavia har en lang tradisjon innen arbeidsfysiologi, og to av de fire forfatterne av denne reviderte boken var blant pionerene allerede for 40 år siden. Per-Olav Åstrand & Kåre Rodahl kom med sin første utgave i 1970, og reviderte den to ganger senere (siste gang i 1986). Den nye utgaven fra i år, der to ny forfattere er kommet med, er en svært stor revisjon og oppdatering av tidligere utgaver. Fortsatt retter boken seg til en ganske bred målgruppe som består av studenter innen fysisk aktivitet og idrett, samt forskere og klinikere. Temaet er dessuten relevant både for personer innen arbeidsmedisin, fysikalsk medisin og fysioterapi. Siden den er skrevet på engelsk og utgitt på et amerikansk forlag, retter den seg også mot et internasjonalt marked.

Selv om boken er svært omfattende gjør oppbyggingen at kapitler kan leses uavhengig av hverandre. Innledningsvis beskrives en evolusjonsmessig sammenheng, etterfulgt av kapitler som gir en utfyllende gjennomgang av dagens kunnskaper om cellers generelle oppbygging og funksjoner, musklers særskilte oppbygging og egenskaper, motorisk funksjon, sirkulasjonssystemet, respirasjon og skjelettsystemet. Deretter presenteres ulike fysiske tester, treningsopplegg, ernæringsveiledning og temperaturregulering. Kapitler som omhandler hvordan fysisk yteevne kan endres og hvilke faktorer som bidrar til dette er også med. I tillegg omtales problemstillinger relatert til arbeidslivet og fysiologiske responser ved spesielle idretter. Helt til slutt tar forfatterne opp forholdet mellom helse og fysisk aktivitet.

Det er en velskrevet bok og med en naturlig oppbygging. Alle kapitler har mange og stort sett gode illustrasjoner, som bidrar til at boken fungerer godt som lærebok. Ut fra hva jeg har kompetanse til å vurdere virker stoffet som presenteres også oppdatert i forhold til dagens kunnskapsnivå. Her har forfatterne åpenbart gjort en stor jobb, for feltet som dekkes er svært bredt. Dette understrekes av en meget omfattende litteraturliste. Selv om mye er nytt i denne utgaven, er en del av de originale illustrasjonene beholdt (men med en moderne layout). Dette er en betydelig verdi ved boken, fordi mange av de klassiske studiene og funnene blir presentert og illustrert for leseren i en ny utforming. I tillegg finnes flere korte fremstillinger av studier eller oppdagelser som har vært milepæler i utviklingen av det tema som omhandles. Her trekkes trådene tilbake helt til grunnleggende studier som f.eks. den over 200 år gamle oppdagelsen av at dyr forbruker oksygen og at det er en sammenheng mellom fysisk aktivitetsnivå og oksygenforbruk. Den oppdaterte fremstillingen av fagområdet får dermed en forankring i fagets historie.

Hvis man skal være kritisk, kan man kanskje sette noen spørsmålsteget ved det siste kapitlet i boken. Her trekkes fysisk aktivitet inn i forhold til en rekke ulike kliniske tilstander – i tillegg til at betydning av fysisk aktivitet tas opp. Med utgangspunkt i at det er de fysiologiske aspekter som tematiseres i boken, blir denne gjennomgangen mindre relevant. Fremstillingen blir noe overfladisk sammenliknet med de øvrige deler av boken.

I denne siste utgaven har omarbeidingen vært meget vellykket. Boken er velegnet for den brede målgruppen forfatterne forsøker å nå. Oppbyggingen av boken gjør at den kan leses som en sammenhengende lærebok eller som enkeltkapitler. Dessuten er den velegnet som oppslagsverk ut fra en fyldig stikkordsliste.

Nina K. Vøllestad

Seksjon for helsefag
Universitetet i Oslo

Legen og trygden

John Gunnar Mæland

Veileder i trygdemedisin 2003

118 s, tab, ill. Oslo: Gyldendal Akademisk, 2003.
Pris NOK 185
ISBN 82-05-31544-2

Leger i klinisk praksis, studenter og rådgivende leger vil ha glede av denne veilederen. Boken gir først en fyldig innføring i legens rolle som sakkyndig, sett i forhold til det å være behandlende lege – et viktig og vanskelig rollespill

for de fleste.

De viktigste lover og retningslinjer ved sykmelding, rehabilitering, attføring og uførepensjon gjengis. I dette virvar av regler i stadig forandring kan vi nok ha nytte av en veileder noen og enhver. Ikke minst i en tid da myndighetene ønsker funksjonsvurdering tatt i bruk som en viktig metode som supplement til diagnostisering. Veilederen gir oss råd så langt det er mulig etter dagens kunnskap.

Boken gir en fyldig innføring i trygdens regler knyttet til medisinsk behandling, opphold i opptreningsinstitusjon, grunnstønad, hjelpstønad, tekniske hjelpemidler, attføringsstønad osv. Både dette kapitlet og det neste om yrkesskade/-sykdom er relativt detaljert. Men ikke desto mindre gir dette mulighet for å slå opp i boken når man er i tvil. Kapitlet om yrkesskade/-sykdom er såpass instruktivt at det nok vil være til nytte også for leger ansatt i trygdeetaten. Mange opplever at regelverket på dette området kan være vanskelig å forstå når man skal behandle slike saker. Veilederen viser vei på en instruktiv måte.

Tabellene og illustrasjonene bidrar til at bokens juridiske budskap blir lettere tilgjengelig. En betydelig del av boken er gjengivelse av lovparagrafer, rundskriv og retningslinjer fra Rikstrygdeverket. Mange leger kunne nok ønsket seg et språk som har en mer medisinsk form, men dette er krevende hvis man skal unngå at teksten blir juridisk upresis.

Boken henvender seg til medisinstudenter og praktiserende leger. Som veileder og oppslagsbok i trygdemedisin vil den være kjærkommen for de fleste. Den er et viktig supplement til andre lærebøker i samfunnsmedisin og sosialmedisin og som oppfølging av Trygdemedisinsk håndbok fra 1994.

Gunnar Tellnes

Seksjon for arbeids- og trygdemedisin, Institutt for allmenn- og samfunnsmedisin, Universitetet i Oslo